

Instytut Pamięci Narodowej - Bydgoszcz

<https://bydgoszcz.ipn.gov.pl/byd/aktualnosci/246208,Skazani-na-smierc-i-zapomnienie-80-lat-temu-w-Toruniu-zamordowano-trzech-zolnier.html>
18.08.2026, 13:40

Skazani na śmierć i zapomnienie. 80 lat temu w Toruniu zamordowano trzech żołnierzy AK

13 sierpnia 1946 roku o 5:00 w toruńskim więzieniu rozstrzelano trzech żołnierzy podziemia antykomunistycznego Władysława Majtykę ps. „Biały”, Władysława Kłoca ps. „Żbik” i Stefana Urbana ps. „Huragan”. Zostali skazani na śmierć w pokazowym procesie. [komunistyczne zbrodnie](#) [Komunistyczny aparat represji](#) [Podziemie niepodległościowe](#) [Żołnierze Niezłomni](#)

13.08.2026

13 sierpnia 1946 roku o 5:00 w toruńskim więzieniu rozstrzelano trzech żołnierzy podziemia antykomunistycznego Władysława Majtykę ps. „Biały”, Władysława Kłoca ps. „Żbik” i Stefana Urbana ps. „Huragan”. Zostali skazani na śmierć w pokazowym procesie.

W historii podziemia niepodległościowego rok 1946 jest dla naszego regionu szczególnie tragiczny. W ubeckich aresztach i więzieniach na Pomorzu i Kujawach zamordowano wtedy najwięcej żołnierzy Armii Krajowej, którzy po wojnie kontynuowali działalność konspiracyjną, komunistów traktowali jak zdrajców ojczyzny i nie godzili się na zależność kraju od Sowietów.

Jednym z oddziałów, który rozwinął działalność na Pomorzu, w tym w Toruniu i okolicach, była grupa „Ruczaja”, do której należeli zamordowani żołnierze.

Walka o niepodległość trwała po zakończeniu wojny

Henryk Siwoń ps. „Jeleń”, „Polny”, „Ruczaj”, żołnierz Armii Krajowej z Kielecczyny przybył na teren województwa pomorskiego wiosną 1945 r., aby prowadzić dalszą walkę zbrojną. Został aresztowany pod koniec maja wraz z innymi konspiratorami. 6 czerwca 1945 r. dokonali udanej ucieczki z aresztu w Wąbrzeźnie.

Grupa działała od czerwca 1945 r. do lipca 1946 r. i obejmowała siedem placówek działających w Książkach, Łopatkach, Brudzawkach, Rywałdzie, Dębowej Łące, Konojadach i Toruniu. Z oddziałem było związanych około 100 osób, tworzyli go zarówno doświadczeni żołnierze, jak i bardzo młodzi ludzie, nierzadko mający zaledwie kilkanaście lat.

Rok 1946 – czas nasilających się represji

Już od lipca 1945 r. do Powiatowego Urzędu Bezpieczeństwa Publicznego w Wąbrzeźnie napływały informacje o działalności Henryka Siwonina. Pierwszą próbę rozbicia grupy podjęto 2 czerwca 1946 r. we wsi Górale, jednak zakończyła się ona niepowodzeniem, gdyż partyzanci podali się za funkcjonariuszy UB i zdołali zbiec.

Kolejną operację przeprowadzono 5-6 czerwca 1946 r. w Konojadach, gdzie miało dojść do spotkania dowódców placówek oddziału. W jej wyniku zginęli Henryk Siwoń „Ruczaj” oraz Stanisław Kapusta. Okoliczności śmierci Siwonina pozostają niejasne. Według części źródeł poległ podczas próby ucieczki, inne wskazują na samobójstwo. Po jego śmierci tymczasowe dowództwo nad oddziałem objął Władysław Majtyka ps. „Biały”.

Procesy polityczne i wyroki śmierci

Pierwszy proces objął Władysława Majtykę „Białego” urodzonego w 1913 r. w Rzeszotarach powiat krakowski oraz o rok młodszego Władysława Kłoca „Żbika” pochodzącego z podrzeszowskiego Staromieścia. Wojskowy Sąd Rejonowy w Bydgoszczy podczas sesji wyjazdowej w Wąbrzeźnie 5 sierpnia 1946 r. skazał ich na karę śmierci w trybie doraźnym. Dzień później taki sam wyrok zapadł wobec Stefana Urbana „Huragana”, najmłodszego w tym gronie i jedyne miejscowego - urodzonego w 1926 r. w Rubinkowie pow. Toruń (obecnie dzielnica Torunia).

Urbana jako jedyne z trójki skazanych sądzono w Toruniu prawdopodobnie dla efektu propagandowego, ponieważ oskarżony tu mieszkał i kształcił się na nauczyciela. Po skazaniu wydrukowano plakaty informujące o wyrokach śmierci i rozpowszechniano je w miejscach pobytu podsądnych

- mówi dr Alicja Paczoska-Hauke, historyk z delegatury IPN w Bydgoszczy.

Sądy na usługach systemu

Składowi sędziowskiemu przewodniczył kpt. Ryszard Wiercioch - były żołnierz ZWZ-AK i uczestnik powstania warszawskiego, który po wojnie związał się z wojskowym wymiarem sprawiedliwości. W okresie służby w województwie pomorskim należał do najbardziej aktywnych sędziów orzekających kary śmierci wobec członków podziemia niepodległościowego.

Wyrok wykonano 13 sierpnia 1946 r. o godz. 5.00 w Więzieniu w Toruniu. Dowódcą plutonu egzekucyjnego był Roman Sawera, pochodzący ze Śląska referent MUBP w Toruniu. Dalszy los straconych opisuje dr Alicja Paczoska-Hauke:

Po porannej egzekucji funkcjonariusze UB wywieźli zwłoki trzech żołnierzy i potajemnie pochowali we wspólnej mogile na cmentarzu komunalnym nr 2 w Toruniu. Ponieważ rodzin nigdy nie powiadomiono o ich miejscu pochówku, do dziś ci żołnierze nie mają swojego grobu. Warto dodać, że w 1946 r. w toruńskim więzieniu wykonano 10 wyroków śmierci, z czego pięć osób powieszono za zbrodnie z okresu okupacji niemieckiej, cztery zostały rozstrzelane, w tym trzech żołnierzy AK z oddziału „Ruczaja” za występowanie przeciwko okupacji sowieckiej. Tych ostatnich skazano na niebyt w historii, dlatego przywracamy pamięć o nich w 80 rocznicę ich śmierci.

Ostatnim członkiem oddziału skazanym na karę śmierci był Konrad Daszkowski „Luks”. Sąd uznał go za winnego udziału w organizacji niepodległościowej, napadach w celu zdobycia pieniędzy i mienia na prowadzenie działalności oraz nielegalnym posiadaniu broni. W uzasadnieniu podkreślono „silne napięcie złej woli”, odmawiając jednocześnie podstaw do zastosowania prawa łaski. Wyrok na nim wykonano 12 grudnia 1946 r. w więzieniu w Grudziądzu.

W tym samym procesie sądzono jeszcze 26 osób związanych z oddziałem „Ruczaja”. Orzeczone kary wynosiły od roku do 15 lat pozbawienia wolności, jednak większość z nich została znacznie złagodzona na podstawie ustawy amnestyjnej z lutego 1947 r.

Przeciwko narzuconej władzy

Tylko w Więzieniu Karno-Śledczym w Bydgoszczy w 1946 roku zamordowano na mocy wyroków sądów wojskowych 31 żołnierzy poakowskiego podziemia zbrojnego. Ponadto 13 żołnierzy Armii Krajowej stracono w innych więzieniach regionu, w tym Toruniu. Większość z zamordowanych do dzisiaj nie ma swoich grobów. Bydgoska delegatura IPN w tym roku organizuje szereg działań edukacyjnych dla uczczenia 80. rocznicy komunistycznych zbrodni na bohaterach podziemia

niepodległościowego z Pomorza i Kujaw.

1. Władysław Majtyka

2. Władysław Kłoc

P R O T O K O Ł

wykonania wyroku. -

Obecni:

- 1). Prokurator *z-ca Prokuratora wojkowej Prokuratury Rej. w Bydgoszcz* *(Kessler J. for)*
2). Naczelnik Więzienia *Banaszoryk Zygmunt*
3). Lekarz *Dr Mrzechowski Maja* *sepr. 1946*
4). Kapelan
5). D-ca plutonu egzekucyjnego *Sawera Zbigniew Roman*

Stwierdza się, że w dniu dzisiejszym o godz. *5^{tej}* ... na zasadzie wyroku Wojskowego Sądu Rejonowego w Bydgoszczy na sesji wyjazdowej w Toruniu z dnia *6* . sierpnia 1946 r. Nr. R. *422* /46 i decyzji Prezydenta Krajowej Rady Narodowej z dnia *9* . sierpnia 1946 r.

Wykonany został na osobie
... *Urban Stefan, syn Tomana i Jadwigi* ... ur. *1. lipca 1926*
skazanego tymże wyrokiem na podstawie art. *86 § 2 k.u.w.p.*
na karę śmierci - wyrok śmierci przez rozstrzelanie.

Zgon skazanego stwierdził

- z-ca*
1). Prokurator *Ke*
2). Naczelnik Więzienia *Zbigniew*
3). Lekarz *Mrzechowski*
4). Kapelan
5). D-ca plutonu egzekucyjnego *Sawera*

Torun, dnia *13* sierpnia 1946 r.

Pieczęć:

Przywódcy bandy N. S. Z. skazani na karę śmierci

Wyrokiem Wojskowego Sądu Rejonowego w Bydgoszczy na sesji wyjazdowej w Toruniu, dnia 6. 8. 1946 r. w Trybie Doraźnym w akt. K. 412/46

Urban Stefan, syn Tomasza ur. 1 lipca 1926 r. w Rubinkowie pow. Toruń został skazany na karę śmierci za to

1. że od końca maja 1946 r. brał udział w nielegalnej organizacji N. S. Z. podsyżający się pod A. K. usiłujący przemocą zmienić ustrój Państwa Polskiego pełniąc w niej funkcję wywiadowcy.
2. że w dniu 22 czerwca 1946 r. na szosie w Toruniu działając wspólnie z innymi członkami N. S. Z. dopuścił się gwałtownego zamachu, będąc uzbrojonym, na patrol W. B. W. przyczym zabrano żołnierzom automaty - i
3. że od miesiąca maja do dnia 16 lipca 1946 r. bez zezwolenia przetrzymywał broń palną różnego rodzaju, zaś przy likwidacji bandy N. S. Z. w nocy z 15 na 16 lipca 1946 r. posiadał bez zezwolenia pistolet T. T. nr. K. A. 875 wraz z magazynkiem i nabojami przyczym z bronią w ręku dokonał trzech napadów na różnych obywateli, zabierając im ubranie a w jednym wypadku 200 zł.

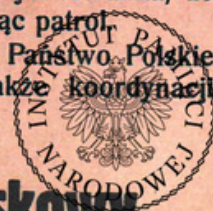
Zaś wyrokiem tegoż Sądu na sesji wyjazdowej w Wąbrzeźnie dnia 3 sierpnia 1946 r. R. 452/46 w Trybie Doraźnym sierżant W. P. **Majtyka Władysław** syn Wojciecha, ur. 1. II. 1913 r. w Rzeszotach woj. krakowskie i cywil **Kloc Władysław**, syn Andrzeja ur. 2. 9. 1911 r. w Staromieście woj. Rzeszowskie

skazani zostali na karę śmierci

1. Sierż. W. P. **Majtyka Władysław** za to że w mies. październiku 1945 r. wbrew swojemu obowiązkowi wojskowemu samowolnie opuścił z zabranie broni służbowej swoją jednostkę 44 pp. i pozostawał się za nią do 15 lipca 1946 r. dopuszczając się w tym czasie grabieży i rozbojów, że w miesiącu styczniu 1946 r. brał udział w nielegalnej organizacji N. S. Z. usiłującej przemocą zmienić ustrój Państwa Polskiego i pełniąc w niej do dnia 15 lipca funkcję komendanta bojówki, że w dniu 27 czerwca na szosie w Toruniu dopuścił się z innymi działając w spółce, zamachu na patrol W. B. W. przyczym pod groźbą użycia broni zabrano patrolowi dwa automaty służbowe, oraz w r. 1945 w październiku do dnia aresztowania do 15 lipca 1946 r. bez zezwolenia przechowywał broń palną różnego rodzaju, zaś w nocy z 15 na 16 lipca 1946 r. posiadał pistolet kaliber 9 mm. marki „Astra” wraz z dwoma magazynkami amunicji i granatem ręcznym.
2. Cywil **Kloc Władysław** za to, że od bliżej nieustalonego czasu do 15 lipca 1946 r. brał udział w nielegalnej organizacji N. S. Z. usiłując przemocą zmienić ustrój Państwa Polskiego, przyczym w nocy z dnia 15 na 16 lipca 1946 r. miał objąć stanowisko Komendanta na powiat Wąbrzeski i że w nocy z 15 na 16 lipca 1946 r. przechowywał pistolet T. T. wraz z magazynkiem i amunicją, przyczym odnośnie do obu wspomnianych zaznacza się, że przy likwidacji bandy, do których ci należeli zginęło dwóch milicjantów. Majtyka dokonywał z bronią w ręku napadów na instytucje państwowe i samorządowe, zaś Kloc specjalnie przybył na tutejszy teren dla terroryzowania ludności i przeszkadzania w odbudowie kraju. A banda, do której należeli Kloc i Majtyka dokonała napadu na jednostkę W. P. rozbrajając patrol. Opisanych przestępstw dopuścili się oskarżeni w okresie, gdy odbudowujące Państwo Polskie wymaga od swych obywateli specjalnie poszanowania prawa własności, a także koordynacji wysiłków w celu zapewnienia należytych warunków bezpieczeństwa.

Wyrok wykonano dnia 13 sierpnia 1946 r. o godz. 5-tej.

Prokurator Wojskowy.

skazani na karę śmierci

Wyrokiem Wojskowego Sądu Rejonowego w Bydgoszczy na sesji wyjazdowej w Toruniu, dnia 6. 8. 1946 r. w Trybie Doraźnym w akt. K. 412/46

Urban Stefan, syn Tomasza ur. 1 lipca 1926 r. w Rubinkowie pow. Toruń został skazany na karę **śmierci** za to

1. że od końca maja 1946 r. brał udział w nielegalnej organizacji N. S. Z. podszuwający się pod A. K. usiłujący przemocą zmienić ustrój Państwa Polskiego pełniąc w niej funkcję wywiadowcy.
2. że w dniu 22 czerwca 1946 r. na szosie w Toruniu działając wspólnie z innymi członkami N. S. Z. dopuścił się gwałtownego zamachu, będąc uzbrojonym, na patrol W. B. W. przyczym zabrano żołnierzom automaty - i
3. że od miesiąca maja do dnia 16 lipca 1946 r. bez zezwolenia przetrzymywał broń palną różnego rodzaju, zaś przy likwidacji bandy N. S. Z. w nocy z 15 na 16 lipca 1946 r. posiadał bez zezwolenia pistolet T. T. nr. K. A. 875 wraz z magazynkiem i nabojami przyczym z bronią w ręku dokonał trzech napadów na różnych obywateli, zabierając im ubranie a w jednym wypadku 200 zł.

Zaś wyrokiem tegoż Sądu na sesji wyjazdowej w Wąbrzeźnie dnia 3 sierpnia 1946 r. R. 452/46 w Trybie Doraźnym sierżant W.P. **Majtyka Władysław** syn Wojciecha, ur. 1. II. 1913 r. w Rzeszotach woj. krakowskie i cywil **Kloc Władysław**, syn Andrzeja ur. 2. 9. 1911 r. w Staromieście woj. Rzeszowskie

główne do tekstu

[Poprzedni Strona](#)

[Następny Strona](#)

Toruń

Bydgoszcz

Pamiętamy

Powiązane wiadomości

Przywracamy pamięć o żołnierzach podziemia zamordowanych w więzieniu w Toruniu

skazani na karę śmierci

Wyrokiem Wojskowego Sądu Rejonowego w Bydgoszczy na sesji wyjazdowej w Toruniu, dnia 6. 8. 1946 r. w Trybie Doraźnym w akt. K. 412/46

Urban Stefan, syn Tomasza ur. 1 lipca 1926 r. w Rubinkowie pow. Toruń został skazany na karę **śmierci** za to

1. że od końca maja 1946 r. brał udział w nielegalnej organizacji N. S. Z. podszuwający się pod A. K. usiłujący przemocą zmienić ustrój Państwa Polskiego pełniąc w niej funkcję wywiadowcy.
2. że w dniu 22 czerwca 1946 r. na szosie w Toruniu działając wspólnie z innymi członkami N. S. Z. dopuścił się gwałtownego zamachu, będąc uzbrojonym, na patrol W. B. W. przyczym zabrano żołnierzom automaty - i
3. że od miesiąca maja do dnia 16 lipca 1946 r. bez zezwolenia przetrzymywał broń palną różnego rodzaju, zaś przy likwidacji bandy N. S. Z. w nocy z 15 na 16 lipca 1946 r. posiadał bez zezwolenia pistolet T. T. nr. K. A. 875 wraz z magazynkiem i nabojami przyczym z bronią w ręku dokonał trzech napadów na różnych obywateli, zabierając im ubranie a w jednym wypadku 200 zł.

Zaś wyrokiem tegoż Sądu na sesji wyjazdowej w Wąbrzeźnie dnia 3 sierpnia 1946 r.

R. 452/46 w Trybie Doraźnym sierżant W.P. **Majtyka Władysław** syn Wojciecha, ur.

1. II. 1913 r. w Rzeszotach woj. krakowskie i cywil **Kloc Władysław**, syn Andrzeja

ur. 2. 9. 1911 r. w Staromieście woj. Rzeszowskie